

Levensverhaal van Rindert Brandsma, geboren op 24 december 1917 te Joure

Rindert is genoemd naar zijn grootvader van moederszijde: **Rindert Dirks Bruinenberg**.

Hier volgt zijn eigen verhaal waaraan hij de titel geeft: **Zo was mijn leven** (iets verkort)

Als jongste van het gezin werd ik in de laatste fase van de Eerste Wereldoorlog geboren in hetzelfde huis als mijn broer en zusters. Onder de dreiging van de oorlog had ook de regering van ons land de soldaten onder de wapens geroepen. Heit was ook één van de velen die dit lot was beschoren. Zijn gezinnetje, dat in de beslotenheid van het dorpse leven woonde, moest hij vaarwel zeggen. Met vele van zijn maats uit eerdere tijden werd hij geleverd aan de Nederlands – Belgische grens, in Baarle – Hertog en Baarle – Nassau. Nog hoor ik vader daarover verhalen. Hij was hoornblazer, maar ook scherpshutter en dat was in het leger een unicum. In die tijd was er nog geen telefoon bij het leger. De hoornblazer moest alle berichten in signalen overbrengen. 's Morgens om zes uur stak hij zijn hoorn omhoog en blies dan de reveille: *Wil je niet opstaan, blijf je maar liggen, moet je maar weten, wat ervan komt*. Tot zover weet ik bij overlevering van Hait en Mem.

Wel herinner ik mij nog heel goed dat wij verhuisden naar een nieuw huis in Westermeer in de Patrimoniumstraat. Nog zie ik onze klok, met het gebeeldhouwde paard er bovenop, aan de muur hangen. De straat was nog niet eens klaar, zodat we door het zand moesten waden. In die omgeving van de Patrimoniumstraat heb ik een fijne, onbezorgde jeugd gehad. Toen wist ik nog niet van de perikelen in de wereld en de zorgen waarmede vaders en moeders in die tijd kampten. Ik genoot van het leven.

Nog zie ik boer Yntema op zijn kampje land achter ons huis zwoegen voor zijn schamele bezit, een paar oude koeien die altijd maar in een veel te kleine stal stonden. Als 's winters het slootje achter ons huis was toegevroren en sterk genoeg, bond Mem mij een paar houten schaatsen onder en zette ze mij achter een keukenstoel op het ijs. Verder dan de wilgebomen op een hoek van het slootje en de Overspitting, zo dat kanaal heette, mocht ik niet komen.

In de zomer maakte Hait voor ons een grote vlieger en gingen we daarmee 's avonds vliegeren op een stukje braakliggende grond. Veel later is daarop een groenteveiling gebouwd. Samen met vriendjes, waaronder Wim Kruidenink, bouwden ze zandkastelen. Daarin groeven we gangen waarin we rode insecten loslieten. Die insecten vonden we veelal op het fluitekruid, brandnetels en bereklauw. De toegangen van ons miniatuur kasteel werden afgesloten met stukjes glas dat we dan gingen zoeken.

Toen ik daarvoor oud genoeg was, ging ik naar de bewaarschool, die in de Midstraat stond. Wie mij steeds bracht en haalde, weet ik niet. 't Zal Marie wel geweest zijn, denk ik. Nog zie ik me spelen in het zand in de tuin achter de school. Met kleine houten schepjes zand in een kruiwagentje scheppen. Vele jaren later ben ik daar nog eens geweest voor mijn dienst. Het gebouw is er nog wel. Destijds zat de rijkspolitie erin. Een heel verschil was dat.

En toen brak de dag aan dat ik naar de lagere school moest. In Joure waren er twee. Een 'Burgerschool', zoals die genoemd werd en een zogenaamde 'Armenschool'. Omdat Hait maar gewoon meubelmaker was en wij eerst op 't Zand woonden, ging ik evenals mijn broer en zusters naar de Armenschool die vlakbij ons op 't Zand was. Na de verhuizing naar Westermeer gingen we naar de Burgerschool. Deze stond in de hoek van de Midstraat en de Syl en grensde ook aan de Harddraversweg.

Op een morgen op weg naar school liep ik achter een voer hooi. Ik hield me vast aan de touwen waarmee de dikke paal, bovenop het hooi, aan de wagen was vastgebonden. Zo probeerde ik, hangend aan dat touw, mee te rijden. En het paard dat sjokte voort. Toen ik er genoeg van kreeg, liet ik het touw los en liep naar de stoep, het trottoir. Juist op dat moment kwam er een fietser langs die tegen mij aanreed, waardoor ik kwam te vallen met mijn mond op de rand van het trottoir. Hoe ik thuisgekomen ben, weet ik niet meer. Wel is mijn moeder met me naar de dokter geweest. Die man heette Taconis. Met een heel dik opgezwollen gezicht ben ik enige tijd thuis van school geweest. Ik herinner me nog dat ik bij het kippenhok in de tuin stond en buurvrouw Van Vught aan Mem vroeg hoe het met me gesteld was. Langs het kippenhok groeide oostindische kers. Die zat vol bloemen. En dat we op een winteravond met Mem rond de vierkante potkachel zaten te wachten op Hait en als we hem dan hoorden, begonnen wij te zingen: *Haitsje, Haitsje, kom gauw thús, mei wat lekkers yn de búš. As Hait de doar ynstapt, wird 'r yn de hansjes klapt*.

Winter 1928 – 1929

Maandenlang was het kwakkelig weer geweest, toen begin februari de winter in alle felheid toesloeg. Het vroom af en toe meer dan twintig graden. In korte tijd waren alle vaarten en meren toegevroren. Zelfs de Zuiderzee, toen nog een binnensee en niet afgedamd met de Afsluitdijk, lag er toegevroren bij. Men reed er met auto's over.

Hait had voor mijn broer en mij een prikslee gemaakt en daar hebben we ons fijn mee vermaakt. Ik had het wel erg gauw koud. Dan moest je mijn broer hebben, die kon overal veel beter tegen. Hij was ook forser gebouwd dan ik. Maar ik was veel leniger en kon veel sneller lopen. Ik fungeerde meestal voor paard voor onze zelfgemaakte kar op twee wielen van een kinderwagen en een lange stok. Als we samen naar huis draafden, dan stond ik al in de keuken en hij moest nog komen. Later op de MULO heeft hij het vaak voor me opgenomen als ik geplaagd werd. Dan gaf hij een paar knullen een flinke oplawaai en afgelopen was het dan. Daar was ik hem wel erg dankbaar voor.

De grote crisisjaren

Aan het einde van de vette jaren na de oorlog '14 – '18 raakte Hait zo omstreeks 1930 zonder werk. Dat was me ook wat. Men wist vaak niet hoe ze de touwtjes aan elkaar moest knopen. Af en toe was Hait erg narrig en kon dan dagenlang niks tegen Mem zeggen. Het waarom is me pas later duidelijk geworden, toen ik ouder was. In die tijd (1930) verliet ik de lagere school en mocht naar de MULO (Meer Uitgebreid Lager Onderwijs), samen met mijn broer. Hait wilde dat we wat meer zouden leren. Zelf had hij graag commies willen worden en heeft dat ook geprobeerd. Door geldgebrek heeft hij ermee moeten stoppen. Er moest geld verdiend worden.

Met één stel boeken moesten wij het zien te rooien, want geld voor al die boeken was er niet. Een aantal boeken werd overgenomen van Van Staveren uit Scharsterbrug. Er werden ook een paar nieuwe gekocht. Mem maakte voor ons van groene stof een dubbele tas. Die droegen we dan over onze arm en later over de stang van de fiets. In school zaten wij naast elkaar in een bank en zo ging dat een jaar lang.

Mijn broer had het op de MULO niet zo naar zijn zin. Na één jaar ging hij eraf. Hij was 'blijven zitten', zoals dat heette. Hij ging werken in een garage annex fietsenmaker voor één gulden in de week. Ik ging weer door. In de tweede klas bleef ik echter zitten, omdat mijn vriendjes na schooltijd thuis voor het raam stonden te roepen of ik mee ging voetballen en dus raffelde ik mijn huiswerk gauw af. Ik mocht het van mijn ouders gelukkig overdoen. Toen was ik de beste van de klas. In 1934 deed ik eindexamen en slaagde royaal.

Inmiddels was de crisistijd op zijn dieptepunt gekomen. Voor mij was er geen werk te vinden. Als 'volontair' heb ik een paar maanden in Heerenveen gewerkt bij een accountant op kantoor. Die stuurde me daar weg omdat ik kennelijk niet voldeed. Het ene jaar na het andere ging voorbij zonder de geringste kans op werk. Dan had mijn broer het beter getroffen. Die was later van de garage naar de Ambachtsschool in Heerenveen gegaan en kreeg twee jaar nadat hij zijn diploma gehaald had werk bij het Telefoondistrict P.T.T. in Leeuwarden. Ik echter verveelde me ontzettend. Mem had het dikwijls erg moeilijk met mij. Mijn zusters Marie en Aaltje dienden beiden voor dag en nacht en ook mijn broer was de deur uit. Hij was in Leeuwarden in een kosthuis.

Dikwijls ging ik met Hait 's zomers vissen naar Lucht en Veld, zo dat gebied heette. Ik hield niet zo van vissen, maar deed het om Hait, die ook werkloos was. Eens, toen mijn broer er ook bij was, hebben we een fuik gelicht. Die fuik was niet van een beroepsvisser, dat wisten we zo, maar stelen was het eigenlijk wel. We hebben er twee dikke zeelten uitgehaald en daarna de fuik weer zo goed mogelijk geplaatst.

Het is 1935: In dit jaar viel voor mij de loting voor de militaire dienst. In de gemeente Haskerland had ik no. 27 en zat ik er meteen in. Ik moest naar Assen. Helemaal met de stoomtram erheen. De reis duurde wel vijf uren. Al gauw moest ik bij de kapitein komen. Die vroeg mij over van alles en nog wat. Ik vond het toen maar een vreemde zaak. Maar naderhand is het me wel duidelijk geworden. Toen ik vier maanden in dienst was, moest ik naar Den Haag om deel te nemen aan de erewacht bij de trouwerij van Prinses Juliana en Prins Bernhard. Het was die dag bar koud. Als beloning kregen we snert en een sinaasappel. In het voorjaar van 1936 kwam ik de militaire dienst uit. Werk was er maar niet te vinden. Een paar zomers heb ik gewerkt op de groentetuin van Arend de Wreede. Hij was een zwager van mijn jongste zuster. Lange dagen maakten we daar. Twee maal per week moest ik de groente naar de boot van Kramer, de 'Libra' geheten, brengen. Die bracht het dan de volgende dag naar de veiling in Sneek.

Arend de Wreede had een oude brik gekocht, waar Hait het lamoen afzaagde en er een dwarsstok inzette. Dit geval werd aan de grote kar bevestigd, waaronder de hond gespannen kon worden. Op

de heenreis naar de boot liep ik in het lamoen en de hond trok mee. Op de terugweg, als de kar leeg was, ging ik erop zitten. De hond rende als een dolle en met vliegende vaart gierde ik dan door de straten terug naar de tuin. Het is gelukkig altijd goed gegaan, wat wel een wonder was. Na de zomer weer werkloos.

In Heerenveen kwam een Centrale Werkplaats voor werkloze jongeren. Daar ging ik heen. Ik kreeg ook wat zakgeld. Ook ben ik enige weken op de Volkshogeschool Allartsoog in Bakkeveen geweest. Daar had ik een fijne tijd. Maar nog steeds geen werk. Ik besloot, op aanraden van mijn broer, naar de Avondambachtschool in Heerenveen te gaan. Dat deed ik drie maanden en daarna ging ik naar de dagschool. De kans bestond dat de leraar Bartelink ook mij aan een baan kon helpen, zoals mijn broer. Jammer genoeg kon ik met mijn MULO-diploma niet in de tweede klas terecht. Ik moest in de eerste klas beginnen. Allemaal jochies van twaalf en dertien jaar.

Ik was nog maar een paar maanden op de school, toen ik door toedoen van mijn broer de kans kreeg op werk bij Siemens-Halske, een Duitse firma die telefooncentrales leverde en bouwde voor de P.T.T.. Gelukkig kon ik daar aan de slag en had ik nu eindelijk werk en je werd goed betaald. Het was inmiddels al voorjaar 1939. Hitler – Duitsland had al lange tijd allerlei dreigementen geuit.

Nu ik eindelijk ook werk had, hoefde Hait eigenlijk niet meer te stempelen omdat hij werkloos was. Voor Hait was in Joure de kans op werk vrijwel uitgesloten. Daarom besloten wij allen te gaan verhuizen naar Sneek. Mijn broer en zwager Murk hadden gauw een huurhuis gevonden in de 2^e Woudstraat. In mei 1939 verhuisden we. Het huisraad werd in Joure in een praam gesleept die op zijn beurt door de beurtschipper Van der Leij met zijn motorschuit naar Sneek werd gesleept. Mijn broer, die bij Murk en Marie in de kost was, kwam nu weer thuis in de kost en samen betaalden we zoveel dat we daar een redelijk bestaan van hadden. Bokkesprongen konden we natuurlijk niet maken. Nu kon ik voor mijzelf een horloge kopen en ik liet foto's maken.

We woonden in een oude gezellige straat en hadden al gauw goede contacten met de burens. Als het een mooie zomeravond was, stonden we genoeglijk uren buiten te praten. Eindelijk dan was een goede tijd voor ons aangebroken. Dit duurde echter niet zo lang. Steeds dreigender werd de taal die Hitler tegen de buurlanden van hem uitte. Eind augustus 1939 werd door de Nederlandse regering de mobilisatie afgekondigd en ik moest dus onder de wapenen. Weg toekomst, die voor mij een beetje vastere vormen aan had genomen.

Daar ging ik met mijn plunjezak op mijn nek naar het station in Sneek, uitgeleide gedaan door Hait en Mem en Johanna, het meisje waarmee ik een beetje verkering had. Toen wij in Sneek waren gaan wonen, was zij achter me aan gekomen. Door familieomstandigheden had zij een onstandvastige opvoeding gehad waardoor zij een wat wisselvallige natuur had. Ze was een zielig meisje, vond ik. Vaak was onze verkering een paar weken uit.

In Assen, mijn mobilisatiebestemming, kwam ik terecht in een school. Op de vloeren van de lokalen was stro gelegd. Zo goed het ging richtte ik een stekkie in om te kunnen slapen. Mijn plunjezak stond naast me. Ik trof er weer m'n oude maats aan, waarmee ik voor mijn nummer had gediend. Al spoedig gingen we verkassen. Het hele onderdeel ging op de trein: soldaten, keukenwagens, paarden en kanonnen. Daar gingen we, richting Utrecht, waar we uitgeladen werden. Marcherend gingen we richting Harmelen, waar we bij een boer in de schuur werden ondergebracht. Niet lang echter bleven we daar. Al de volgende dag vertrokken we weer.

Nu kon ik gelukkig met een legerauto meerijden. We gingen in de richting van de kust en kwamen in Hillegom uit en vervolgens naar Lisse. Ik kwam terecht in een gevorderde burgerwoning. Zo goed mogelijk richtte ik de ruimte in. Ook hier stro op de vloer, verder niets. Met enige vrienden gingen we het dorp verkennen. Door een gezin werden we uitgenodigd een kop koffie te komen drinken. Nou, dat sloegen we niet af. Trouwens, ik herinnerde me hoe Hait me altijd gezegd had, dat als ik een onderkomen bij burgers kon vinden, ik dat niet moest afslaan.

Nog maar een paar dagen was ik in Lisse, toen ik op een avond aangesproken werd door de fourier van onze compagnie. Die had in een café voor de radio gehoord, dat een zekere korporaal Brandsma uit Sneek was opgeroepen naar huis te komen, omdat vader was overleden. Daar schrok ik geweldig van. Toen ik van huis ging, was Hait helemaal niet ziek. Wel mijn zwager Murk Sminia, de man van mijn zuster Marie. Ik snapte er niets van. Van mijn commandant kreeg ik toestemming naar huis te gaan. Ik werd zelfs met een militaire auto gebracht. 's Avonds laat kwam ik aan en hoorde toen dat niet mijn vader maar mijn zwager was overleden. Mijn broer had het bericht telefonisch doorgegeven aan de VARA-radio, maar die hadden het kennelijk verkeerd verstaan.

Ik bleef tot na de begrafenis in Sneek en ging op zondagmorgen, samen met mijn jongste zuster Aaltje die in Amsterdam woonde, terug naar mijn onderdeel. Toen kreeg ik wel ongenoegen met mijn commandant, want die dacht dat ik opzettelijk gezegd had dat mijn vader was overleden. Gelukkig was een dochter van de mensen waar ik elke avond koffie ging drinken in betrekking bij het inkwartieringsadres van mijn commandant en kon zij hem vertellen dat ik geen vals spel had gespeeld, maar dat de omroeper zich vergist had. Alles liep dus met een sisser af.

Dolgelukkig was ik met het adres waar ik iedere avond te gast was. Toen ik de eerste keer bij hen in huis kwam, wist ik niet goed hoe ik het had. In de kamer stond een orgel en op een bak daarvoor zat een meisje waartegen ik 's morgens in het dorp geknipoogd had en toen geen sjoerge gaf. En nu dit, dacht ik.

De mensen hier waren heel aardig tegen mij. Mijn briefpost mocht bij hen komen en ook mocht ik er een burgerpak ophangen. Zelfs kookte de moeder voor mij vers eten als we van dienstwegen bruine bonen met spekvet kregen. Die lustte ik namelijk niet zo graag. De mensen vroegen me van alles over thuis en over mezelf. De mensen waren kerkelijk, maar 't was vreemd, ik voelde daartegen geen aversie. Ook zondags was ik de hele dag bij hen. Met elkaar hadden we een fijne tijd.

Na een paar maanden moest ik naar Haarlem op opgeleid te worden tot sergeant. Iedere week dat ik er was, ging ik op zondag, woensdag en zaterdag naar hen toe. Wat dreef mij daar toch telkens weer heen? Ik heb het nooit goed kunnen begrijpen. (*Liefde, heimwee en de beslotenheid van het gezin, geborgenheid; dat was de oorzaak. Lykele*). Er groeide een genegenheid tussen mij en het meisje van de orgelbank. Het resulteerde in een vaste verkering. Na mijn bevordering tot sergeant ging ik terug naar mijn onderdeel en werd gelegerd in Sassenheim. We lagen in een gevorderde bollenschuur.

Op 10 mei 1940 werd ik in de vroege ochtenduren wakker van het gestommel in de schuur en het lawaai buiten. Vliegtuigen vlogen op vrij geringe hoogte over ons heen. Heel spoedig hoorden we dat de Duitsers ons land waren binnengevallen. Toen mijn meisje uit Lisse, ze heette Anna Batenburg, ervan hoorde, kwam ze gauw met de tram naar Sassenheim, naar me toe. Al heel snel kreeg ik te horen dat we weg moesten naar de kust. Het afscheid van Anna viel me zwaar. Zouden wij elkaar ooit terugzien?

Met gevorderde auto's gingen we naar Rijnsburg en 's avonds om 22.00 uur te voet door de duinen naar de Wassenaarse Slag. Na verloop van tijd bleek dat de Duitsers ons in een hinderlaag hadden laten lopen. Na een aantal gevaarlijke uren werden we krijgsgevangen gemaakt, nadat wij ons hadden overgegeven. Ruim vijf dagen heb ik met de hele compagnie in een paar kleine huisjes gevangen gezeten. We kregen niets te eten. Wel was er water om te drinken.

Na de capitulatie wist ik van een sigarettendoosje twee briefkaarten te maken. De ene stuurde ik naar Anna en de andere naar Hait en Mem. Ik gaf ze mee aan mensen die langs kwamen en voor mij posten; zonder postzegel was voor militairen toegestaan. We kregen ook weer te eten. Gelukkig was alles nu voorbij. Ik ging weer terug naar Sassenheim en had daar nog een paar fijne maanden. Hait en Mem wilden graag dat ik weer thuis kwam en zodoende ben ik eind juni 1940 uit de dienst gegaan en naar huis in Sneek.

Na een week werd ik opgebeld of ik bereid was naar Woensdrecht te gaan en daar, met nog een stel monteurs van Siemens, elektrisch licht aan te leggen in Duitse barakken. Ik begreep dat dit mijn kans was. Hoewel ik een zekere tegenzin voelde, kon ik nu toch weer geld verdienen. Tien dagen was ik daar en kon daarna weer terug naar Leeuwarden bij Siemens om in de telefooncentrales te werken. Dit heeft zo een poos geduurd totdat ik samen met vele anderen naar Rotterdam werd gestuurd om daar een tijdelijke telefooncentrale te bouwen. Gelukkig kon ik bij de ouders van An in Lisse in de kost.

Na een paar maanden moest ik naar Den Haag, werken bij de Gemeentetelefoon. Het was inmiddels 1942. De Duitsers gingen jonge mensen uit de bezette gebieden, waaronder dus ook Nederland, halen om in hun land in de fabrieken te werken. Ook ik moest naar Duitsland. In juni 1942 ging ik naar Berlijn, waar Siemens vele fabrieken had. Een paar keer ging ik met verlof naar huis. De eerste keer om te trouwen. De tweede keer was nadat ik drie maanden getrouwd was. Inmiddels was het februari 1943. Met zo'n honderd Hollandse monteurs van Siemens waren we ondergebracht in een oude casinozaal in het hartje van Berlijn. Bijna iedere nacht kwamen vele bommenwerpers boven de stad om de fabrieken in puin te gooien. In november 1943 mocht ik

weer met verlof naar Lisse. En van dat verlof ben ik niet naar Berlijn teruggegaan. Ik ben daarna ondergedoken bij een boer in Teuge.

In Teuge was ik een week of tien, totdat ik het bericht kreeg weer naar Lisse te komen. Ons eerste kind was op komst. Toen ik weer thuis was, sliep ik de eerste maanden bij burens van An haar ouders. Ik werkte als klusjesman of opperman bij een timmerman in het dorp. Toen ook dat te gevaarlijk werd, moest ik daarmee stoppen. We kregen een soort uitkering van de L.O. (Landelijke Organisatie). Zo gingen we, nu met zijn drieën na de geboorte van Goos, de winter tegemoet, wat later de Hongerwinter bleek te worden. We moesten ook gekookte tulpenbollen eten. Bah, vies was dat. Deze toestand ging zo door tot mei 1945. Toen kwam de bevrijding.

Na de bevrijdingsdagen wachtte ik op bericht van Siemens. Na lang wachten kwam het eindelijk. Ik werd niet opgeroepen om te komen werken, wel kreeg ik een soort wachtgeld. Ik begreep dat er iets niet in de haak was en ben gaan solliciteren naar andere banen. Zodoende ben ik in Amsterdam aangenomen bij de politie. Dat was wel even heel wat anders dan telefooncentrales helpen bouwen.

Voorlopig konden An en ik met onze Goos bij mijn zuster Aaltje en zwager Arend in Amsterdam – Noord onderdak krijgen. Aaltje was erg ziek en leed aan buikkanker, waaraan ze later is overleden. Tijdens die ziekte verzorgde An haar. An was inmiddels in verwachting van Greet. Ik liep een paar cursussen en werd als beginnend agent de straat opgestuurd. Na verloop van tijd kreeg ik bericht dat ik weer in militaire dienst moest om uitgezonden te worden naar Nederlands – Indië. An was bij haar ouders in Lisse na het overlijden van Aaltje en ik kwam in een opleidingscentrum in Bloemendaal. Na een kort verblijf aldaar moest ik naar Elst (Utrecht). Na drie maanden was de opleiding voltooid en werd ik geplaatst bij de troepen in de oude kazernes in Amersfoort. Er waren al duizenden soldaten naar Indië vertrokken. Na vijf weken was het dan zover dat ik ook weg moest. De laatste zondag in Holland waren de familieleden te gast in Amersfoort bij pleeggezinnen waar we een weekeinde ondergebracht waren.

Op 5 februari 1947 vertrokken we met de Johan van Oldenbarnevelt naar Indië. De reis was prachtig. Ik zag erg veel en kon ook wel genieten van alles, maar toch waren mijn gedachten veel bij An en de kinderen Goos, Greet en Gijs (Gijs was toen nog 'onderweg'). Na een maand varen kwamen we op 5 maart 1947 in Tandjong Priok aan.

Na enige maanden controlewerk in een van de havens en later de buitenbewaking van een gevangenis, verhuisden we met het onderdeel naar een stelling in de oude demarcatielijn bij het dorpje Kalapanoenggal en verrichtten we van tijd tot tijd patrouillewerk. Na verloop van tijd werd ik verplaatst naar de staf van mijn onderdeel in het plaatsje Lemahabang. Dat betekent: rode aarde. In de tijd dat ik daar was, werd onze Gijs geboren. Het liep inmiddels naar het eind van 1947. Na de jaarwisseling moest ik naar Bandoeng voor het volgen van een tropenopleiding. Na een week kreeg ik van An een telegram dat ik naar huis mocht. Een paar dagen later ging ik met een militair vliegtuig – een oude DC2 – naar Batavia. Een paar weken heb ik, dicht bij die stad, in kampen doorgebracht.

Eind februari 1948 werd ik ingescheept op het motorschip De Grote Beer, een troepenschip dat in drie weken tijds naar Nederland voer. Op een mistige ochtend kwamen we aan voor de kust van IJmuiden. Het was inmiddels 19 maart. Het weerzien was geweldig. Ik kon genieten van vijf weken betaalde vakantie. Ik kreeg vrij reizen op alle openbaar vervoer. Na dat verlof ging ik weer aan het werk bij de Amsterdamse politie.

Tien jaar bracht ik als agent en hoofdagent door bij de Radio – Auto en Motordienst. Later leerde ik motorrijden en heb dat ook zo'n acht jaar bij dezelfde dienst gedaan. We reden op Harley Davidson (Liberator) en BMW-motoren. Op eigen verzoek ging ik in 1958 bij die tak van dienst vandaan en ben toen op een nieuw politiebureau gekomen, waar ik tot 1963 gewerkt heb.

In deze jaren was ik gaan studeren om hogerop te komen. Ik rondde de studie af met een diploma en werd na nog een brigadierscursus gevolgd te hebben en een paar maanden stage aan een paar bureaus, aan het eind van 1964 bevorderd tot brigadier. Ik volgde nog een opleiding voor de Mobiele Eenheid en deed meerdere malen dienst bij allerlei rellen, onder andere Maagdenhuis, Lieverdje enzovoort. In 1972 kreeg ik de kans op een zelfstandige functie, namelijk als leider van een opleidingsposthuis voor jonge agenten. Dit werk heb ik ruim drie jaar gedaan.

Ons kindertal was inmiddels al lang uitgegroeid tot een achttal, te weten: Gooitzen Martje (1944), Greetje (1946), Gijsbertus (1947), Antje (1949), Marianne (1951), Rudolf (1953), Elsje (1955) en Margaretha Lydia (1957).

Van de kinderen hebben we in 1970 onze eerste auto gehad. Dat vonden we natuurlijk fijn van hen. Dikwijls waren we onderweg naar een van onze kinderen die al getrouwd waren en ook al weer kinderen hadden.

In 1975 ging ik weer stage lopen en nu voor de bevordering tot adjudant van politie. Ik had het geluk dat na verloop van tijd mijn vroegere baas me vroeg mee te werken aan het verrichten van antecedentenonderzoeken. Deze wel zeer zelfstandige baan heb ik bijna drie jaar vervuld. Ik reisde het gehele land door naar de plaatsen van de sollicitanten bij de politie te Amsterdam.

In december 1977 kwam de tijd dat ik wegens het bereiken van de leeftijd van 60 jaar de dienst moest verlaten. Ik had me er al jarenlang op voorbereid en het ging dus niet met weemoed in mijn hart. Toen ik een paar maanden de dienst uit was, werd ik verrast met de Gouden Eremedaille, behorende bij de Orde van Oranje Nassau die mij op 28 april 1978 door de burgemeester van Amsterdam, de heer Polak, ter gelegenheid van de verjaardag van Koningin Juliana werd opgespeld.

In datzelfde jaar verhuisden we naar Zaandam, waar we een gezellige flat bewonen met uitzicht over het polderland van Oostzaan. Alle kinderen zijn nu getrouwd en de deur uit en wonen verspreid over het hele land, zodat menige kilometer wordt afgelegd om ze te bezoeken. We hebben nu 16 kleinkinderen en de 17^e is op komst.

Zo was dan in korte omschrijving mijn leven en later dat van An en mij.

Zaandam, mei 1981
Rindert Brandsma